

TEREZA FRODLOVÁ / 26. 2. 2020

Digitální restaurování filmu

Daleká cesta

Digitální restaurování *Daleké cesty* proběhlo se záměrem zpřístupnit film ve stávajících technologických podmínkách tak, aby byl co nejvěrnější hypotetické podobě v době svého prvního uvádění. Samotnému rozhodnutí o restaurované verzi a následné technické realizaci předcházely průzkum dochovaných filmových materiálů spolu s výzkumem v nefilmových pramenech s cílem získat co nejpodrobnější informace o výrobě a uvádění filmu a jeho původní podobě. Z archivních pramenů a dobového tisku mimo jiné vyplývá, že film dokončený v prosinci 1948 byl cenzuře předveden a schválen až v květnu 1949.^[1] Ačkoliv byla na květen naplánována i pražská premiéra, k oficiálnímu uvedení *Daleké cesty* do distribuce nakonec nedošlo a film byl od poloviny roku 1949 promítán v omezeném distribučním okruhu, převážně v mimopražských kinech a bez většího ohlasu v tisku.^[2]

V Národním filmovém archivu (NFA) se dochoval originální negativ obrazu, duplikátní negativ zvuku, dva duplikační pozitivy a sedm kombinovaných kopií z různých období, z toho dvě na 16mm filmu. Jako výchozí materiál pro digitalizaci byl zvolen duplikační pozitiv, který byl v sedmdesátých letech zhotoven z originálního negativu. Duplikační pozitiv rozdělený do jedenácti dílů je uchován na acetátní podložce černobílé filmové suroviny Orwo. Materiál se dochoval v dobrém technickém stavu a trpí minimem mechanických poškození v podobě slabých rýh a rysek v obraze.

Současně bylo třeba vybrat referenční kopii, která slouží jako vzor pro barevné korekce digitalizovaného obrazu tak, aby se jasovým a tonálním nastavením přiblížil původnímu charakteru filmu. V NFA se nedochovala žádná dobová kopie z období prvního uvádění, proto jsme oslovili s dotazem filmové archivy těch zemí, kde byl film na přelomu čtyřicátých a padesátých let uváděn. Z materiálů dochovaných ve světových archivech byly vybrány a zapůjčeny dvě hořlavé nitrátní kopie ze sbírek

francouzské La Cinémathèque de Toulouse.[3] Z nich byla pro referenci vybrána laboratorně kvalitněji zpracovaná kopie na materiálu Kodak, na kterém byl film distribuován v době svého prvního uvádění.

Digitalizace obrazu proběhla na přístroji FilmLight Northlight 2 v rozlišení 4K. Části v rozsahu několika okének, které se v duplikačním pozitivu nedochovaly, byly digitalizovány z nitrátní kopie na materiálu Kodak. V této jediné kopii se také dochoval původní úvodní titulek „Československý státní film uvádí film“, který byl počátkem šedesátých let nahrazen novým titulkem Ústřední půjčovny filmů. Jasová a tonální odlišnost použitých zdrojů byla následně kompenzována tak, aby bylo použití různých materiálů co nejméně patrné. Tam, kde se chybějící části nedochovaly ani v materiálech pozdějších generací, zůstala ponechána černá okénka.

Následné jasové a tonální úpravy obrazu probíhaly za pomoci systému Filmlight Baselight podle průběžně promítané referenční kopie. Při barevných korekcích byla zachována původní charakteristika referenční kopie včetně tonálních změn v sekvencích, kde byly použity archivní materiály nebo trikové záběry zhotovené laboratorní cestou, jejichž odlišné fotografické vlastnosti nebylo možné dobovou laboratorní technikou plně kompenzovat.

K odstranění poškození obrazu bylo využito automatického zpracování a následně manuálních retuší. V duchu konzervativního přístupu k restaurování bylo rozhodnuto odstranit pouze známky stárnutí a opotřebení a ponechat ty prvky, které vznikly při natáčení nebo laboratorním zpracování, a jsou tedy dokladem dobových technologií a postupů. Mezi charakteristické defekty, které byly digitálně retušovány, patří rýhy a rysky, nečistoty či slepky a opravy perforace výrazně zasahující do obrazového pole. Ponechán naopak zůstal charakteristický vzhled archivních záběrů, které byly výrazně mechanicky opotřebené už v době, kdy byly do filmu použity. Zachováno zůstalo rovněž výrazné poškození (dřené rýhy) v několika krátkých pasážích, které byly zastřiženy do sekvencí sestávajících převážně z archivních materiálů, což bylo pravděpodobně součástí tvůrčího záměru s cílem sjednotit vizuální charakter filmového obrazu. Po celé délce filmu byla zároveň použita automatická stabilizace obrazu a jemné zmírnění blikání (deflicker). Stabilizace obrazu byla zvolena tak, aby kompenzovala nestabilitu jen tehdy, pokud šlo o důsledek smrštění materiálu kvůli stárnutí nebo ztíženému průchodu filmu skenerem v okolí slepek. Nestabilita zůstala

naopak ponechána tam, kde šlo jednoznačně o důsledek technologie výroby nebo laboratorního zpracování.

Pro digitalizaci zvuku byl zvolen duplikační pozitiv na materiálu Agfa, jehož zvuková stopa byla v celé své délce v dobrém stavu a trpěla minimálním mechanickým poškozením. Přepis do digitální podoby proběhl na skenovacím přístroji Sondor Resonances. Záměrem restaurování zvuku bylo rovněž zprostředkovat současnému divákovi za odlišných technologických podmínek zkušenost dobového diváka. Na přepis zvuku byl proto aplikován akademický filtr podle tehdejšího standardu a následně byla aplikována redukce šumu na předpokládanou úroveň v době premiérového uvedení snímku. V rámci retušování zvuku byly odstraněny defekty způsobené opotřebením a stárnutím filmových materiálů jako lupance či praskání. Zachovány zůstaly naopak prvky, které vznikly v důsledku použité technologie kontaktního snímání zvuku. Finální frekvenční a dynamické úpravy proběhly v míchací hale podle standardu Dolby Room, přičemž celkové podání bylo uzpůsobeno parametrům současného zvukového reprodukčního řetězce tak, aby simulovalo dobové akustické podmínky kin.

Obraz a zvuk byly následně spojeny a synchronizovány a byla k nim připojena metadata podrobně dokumentující jednotlivé fáze zásahu. Nakonec byly finální výstupy (DCP a HD master) zabezpečeny v digitálním archivním systému NFA.

Daleká cesta obsahuje řadu archivních záběrů, které pocházejí z filmových týdeníků z třicátých a čtyřicátých let a z nacistického propagačního filmu *Triumf vůle* (r. Leni Riefenstahlová, 1935). Vzhledem k pochybnostem o tom, zda bylo jejich užití v době vzniku filmu právně ošetřeno, jsme kontaktovali německý Bundesarchiv, který spravuje práva k jejich užití, s žádostí o souhlas s jejich užitím v restaurovaném filmu.

Poznámky:

[1] Zápis o jednání censurního sboru, 26. 5. 1949. NA, f. Ministerstvo informací, Praha, k. 151, inv. č. 137.

[2] *Daleká cesta*. *Kino*, 4, 1949, č. 9 (28. 4), s. 114.

[3] Obě nitrátní kopie jsou z legálních a bezpečnostních důvodů uloženy ve specializovaném depozitáři Centre National de la Cinématographie (CNC).